KOMISJA
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 29.6.2023 r.
COM(2023) 355 final

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

Siedemnaste sprawozdanie roczne za rok 2022 w sprawie realizacji pomocy Unii na mocy rozporządzenia Rady (WE) nr 389/2006 z dnia 27 lutego 2006 r. ustanawiającego instrument wsparcia finansowego w celu stymulowania rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej

SPRAWOZDANIE KOMISJI DLA PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY

Siedemnaste sprawozdanie roczne za rok 2022 w sprawie realizacji pomocy Unii na mocy rozporządzenia Rady (WE) nr 389/2006 z dnia 27 lutego 2006 r. ustanawiającego instrument wsparcia finansowego w celu stymulowania rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej

1. WPROWADZENIE

Rozporządzenie Rady (WE) nr 389/2006[1] („rozporządzenie o pomocy") stanowi podstawę udzielania pomocy na rzecz tureckiej wspólnoty cypryjskiej oraz nakłada wymóg składania rocznych sprawozdań dla Parlamentu Europejskiego i Rady.

2. PRZYGOTOWANIE PROGRAMU POMOCY

W okresie pomiędzy 2006 r. a końcem 2022 r. zaprogramowano kwotę 656 mln EUR na działania w ramach rozporządzenia o pomocy. Kwota przeznaczona w październiku 2022 r. na roczny program działań na 2022 r. wyniosła 33,4 mln EUR[2]. Wieloletnie ramy finansowe (WRF) na lata 2021–2027 zapewniły wieloletnią perspektywę dla programu i stabilne finansowanie roczne. Program pomocy ma jednak charakter wyjątkowy i przejściowy, ponieważ jego celem jest przygotowanie i w razie potrzeby ułatwienie pełnego stosowania unijnego dorobku prawnego na obszarach Republiki Cypryjskiej, na których rząd Republiki Cypryjskiej nie sprawuje faktycznej kontroli po znalezieniu rozwiązania dla problemu cypryjskiego. Zarówno rozporządzenie o pomocy, jak i rozporządzenie Rady 2020/2093[3] określające WRF umożliwiają przeprowadzenie rewizji w przypadku zjednoczenia.

3. MECHANIZMY WDRAŻANIA

Program jest realizowany na tych obszarach Republiki Cypryjskiej, nad którymi rząd Republiki Cypryjskiej nie sprawuje faktycznej kontroli i na których stosowanie unijnego dorobku prawnego jest tymczasowo zawieszone zgodnie z protokołem 10 do traktatu o przystąpieniu. Pomoc jest udzielana w ramach zarządzania bezpośredniego i pośredniego.

Komisja realizuje program w wyjątkowym kontekście politycznym, prawnym i dyplomatycznym. Przyznanie takiej pomocy nie oznacza uznania na danych obszarach władzy innej niż Rząd Republiki Cypryjskiej. Konieczne są ustalenia doraźne umożliwiające kontynuację realizacji programu przy jednoczesnym poszanowaniu zasad należytego zarządzania finansami. W przypadku programów pomocy finansowanych przez UE rolę ram prawnych udzielanej pomocy pełnią w zwykłych okolicznościach umowy z rządem państwa beneficjenta. W przypadku pomocy dla tureckiej wspólnoty cypryjskiej nie można zawrzeć takich umów. Zarządzanie nieodłącznym ryzykiem i jego ograniczanie stanowią odpowiedzialność

---

[1] Rozporządzenie Rady (WE) nr 389/2006 z dnia 27 lutego 2006 r. ustanawiające instrument wsparcia finansowego w celu stymulowania rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej i zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 2667/2000 w sprawie Europejskiej Agencji Odbudowy (Dz.U. L 65 z 7.3.2006, s. 5).

[2] Decyzja wykonawcza Komisji z dnia 13.12.2021 r. w sprawie przyjęcia programu działań dotyczącego tureckiej wspólnoty cypryjskiej na rok 2021 (C(2021) 8905).

[3] Rozporządzenie Rady (UE, EURATOM) 2020/2093 z dnia 17 grudnia 2020 r. określające wieloletnie ramy finansowe na lata 2021–2027 (Dz.U L 433I z 22.12.2020, s. 11).

Komisji. Przyjęte przez Komisję środki obejmują intensywne monitorowanie umów i udzielanie wsparcia beneficjentom, zmienione zasady płatności oraz ostrożne podejście do stosowania gwarancji bankowych. Znaczna część środków programu jest przeznaczona na dotacje, które wymagają istotnych nakładów na zarządzanie.

Aby osiągnąć zamierzony efekt, turecka wspólnota cypryjska musi być w pełni zaangażowana w przygotowanie do wdrażania unijnego dorobku prawnego, mając na uwadze perspektywę wycofania zawieszenia jego stosowania zgodnie z protokołem 10 po wejściu w życie wszechstronnego porozumienia.

Zespół programowy korzysta z pomieszczeń unijnego biura terenowego ds. programu znajdującego się na obszarach, nad którymi rząd w Nikozji nie sprawuje faktycznej kontroli. Przedstawicielstwo Komisji na Cyprze organizuje również spotkania, seminaria i konferencje prasowe oraz pozostaje w kontakcie z cypryjską opinią publiczną na całej wyspie, między innymi w kwestiach dotyczących programu pomocy. Ponadto w ramach unijnego projektu Infopoint, finansowanego ze środków programu pomocy, prowadzonych jest szereg działań w zakresie komunikowania i eksponowania polegających na informowaniu o polityce, priorytetach i działaniach UE wspierających turecką wspólnotę cypryjską oraz na promowaniu europejskiej kultury.

4. WDRAŻANIE PROGRAMU W OKRESIE SPRAWOZDAWCZYM

4.1. Zarys ogólny

Komisja nadal realizuje rozporządzenie o pomocy, mając na celu wspieranie zjednoczenia. W przypadku wypracowania wszechstronnego porozumienia dotyczącego problemu cypryjskiego Rada, na podstawie wniosku Komisji, zadecyduje, stanowiąc jednomyślnie o niezbędnych zmianach niniejszego rozporządzenia.

Działania w 2022 r. obejmowały kontynuację szeregu ustanowionych i udanych projektów, takich jak stypendia unijne i środki budowy zaufania, polegające na wsparciu zarówno dla Komisji Technicznej ds. Dziedzictwa Kulturowego jak i Komisji Osób Zaginionych. Inicjatywy komisji technicznych, w których reprezentowane są obie społeczności, nadal były finansowane w ramach specjalnego instrumentu.

Zasadniczą cechą programu pozostają dotacje. Udzielono większej pomocy najważniejszym sektorom gospodarki, które przygotowują się do rozwiązania problemu cypryjskiego, poprzez projekty na rzecz sektora prywatnego, obszarów wiejskich oraz rozwoju zasobów ludzkich. Kontynuowano starania w kierunku osiągnięcia realnych postępów w zakresie zwalczania chorób zwierząt i bezpieczeństwa żywności.

Komisja kontynuowała starania na rzecz wspierania tureckiej wspólnoty cypryjskiej w spełnianiu norm określonych w pakiecie dwóch środków przyjętych przez Komisję w 2021 r., za pomocą których zarejestrowano jako chronioną nazwę pochodzenia „αλλουμι” (Halloumi)/Hellim oraz ustanowiono warunki przemieszczania tego produktu poza zieloną linię. Dołożono znacznych starań, aby pomóc podmiotom prowadzącym przedsiębiorstwa spożywcze w przygotowaniu się do pierwszych kontroli produktów objętych chronioną nazwą pochodzenia. Komisja powołała

również nieformalną grupę roboczą ds. Halloumi/Hellim skupiającą zainteresowane strony z obu społeczności cypryjskich.

W dalszym ciągu występują znaczne braki w zdolnościach beneficjantów do skutecznego wdrażania unijnego dorobku prawnego po wejściu w życie wszechstronnego porozumienia. Turecka wspólnota cypryjska nadal jednak osiągała znaczne postępy w wielu obszarach i obecnie lepiej rozumie wyzwania.

Jedną z nierozwiązanych kwestii jest budowa sieci kanalizacji dla Famagusty, na którą umowa została rozwiązana przez Komisję w grudniu 2013 r. Spór z byłym wykonawcą skierowano w 2017 r. do rozstrzygnięcia w drodze postępowania polubownego. W lipcu 2022 r. sąd polubowny wydał orzeczenie kończące postępowanie w sprawie, które następnie zostało zaskarżone przez wykonawcę przed sądami belgijskimi. Jednocześnie stale prowadzono powiązane prace naprawcze.

Komisja nadal zapewniała realizację programu pomocy pomimo skutków pandemii COVID-19 i trudnej sytuacji społeczno-gospodarczej tureckiej wspólnoty cypryjskiej. W ramach programu kontynuowano wdrażanie pakietu wsparcia nadzwyczajnego związanego z COVID-19, który obejmował najpilniejsze środki medyczne, wsparcie gospodarcze dla przedsiębiorstw oraz doradztwo eksperckie dla tureckiej wspólnoty cypryjskiej.

Pod koniec roku w ramach programu pomocy obowiązywało 159 umów.

4.2. Postępy w ramach poszczególnych celów

Ogólnym celem programu pomocy jest ułatwienie zjednoczenia Cypru poprzez stymulowanie rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej, ze szczególnym uwzględnieniem integracji gospodarczej wyspy, poprawy kontaktów między obiema społecznościami oraz kontaktów z UE, a także przygotowania do stosowania unijnego dorobku prawnego.

Poniżej opisano działania podjęte w 2022 r. w odniesieniu do każdego z celów określonych w rozporządzeniu o pomocy.

4.2.1. Cel nr 1: Rozwój i przebudowa infrastruktury

Program Narodów Zjednoczonych ds. Rozwoju (UNDP) kontynuował wdrażanie lokalnej platformy rozwoju projektów infrastrukturalnych na podstawie bieżących umów o przyznanie wkładu zawartych z Komisją na łączną kwotę 33,2 mln EUR. Platforma zapewnia wsparcie w zakresie opracowywania i wdrażania istotnych lokalnych inwestycji infrastrukturalnych.

W 2022 r. w ramach lokalnej platformy rozwoju realizowano 14 projektów priorytetowych. Osiągnięto znaczne postępy w budowie Centrum Współpracy Kormakitis oraz w rozbudowie oczyszczalni ścieków Morphou. Rozpoczęto również prace rekultywacyjne związane ze zbiornikiem wodnym w Kouklia. Poczyniono szereg kroków w celu przygotowania gruntu do rozpoczęcia wstępnego studium wykonalności dotyczącego elektrowni słonecznej służącej obu społecznościom.

W sektorze gospodarki wodnej w listopadzie 2021 r. zakończyła się budowa nowego kolektora kanalizacyjnego obsługującego północne tereny Nikozji, a w grudniu 2022 r. upłynął okres zgłaszania wad w związku z projektem. Projekt ten obejmował budowę około 13 km kanałów ściekowych służących odprowadzaniu ścieków z rejonu Nikozji do służącej obu społecznościom oczyszczalni ścieków w Nikozji, której budowę – również w ramach działania finansowego ze środków UE – zakończono

w 2013 r. Projekt ten przyczyni się do zmniejszenia zanieczyszczenia wód gruntowych i ochrony wspólnych zasobów wodnych na całej wyspie.

Prace naprawcze w sieci kanalizacyjnej dla Famagusty rozpoczęły się w lipcu 2021 r., a faktyczne roboty rozpoczęły się w styczniu 2022 r. Celem projektu jest usunięcie dużej liczby wad pierwotnego projektu oraz poprawa jakości i funkcjonalności systemu. Do 2022 r. osiągnięto znaczne postępy – zainstalowano około 70 % planowanego rurociągu. Zakończenie projektu spodziewane jest pod koniec 2023 r.

W styczniu 2022 r. upłynął przewidziany w zmienionych umowach na roboty budowlane okres zgłaszania wad w odniesieniu do rozbudowy składowiska i obiektu odgazowywania składowiska odpadów, który został w pełni oddany tureckiej wspólnoty cypryjskiej.

Niestety, beneficjent nie poprawił funkcjonowania składowiska odpadów i zarządzania nim, w dalszym ciągu stosował niewłaściwe praktyki unieszkodliwiania odpadów, nie korzystając jednocześnie z oczyszczalni odcieków składowiskowych. Doprowadziło to nieuchronnie do znacznego pogorszenia stanu inwestycji. Bez udziału Komisji beneficjent ogłosił dwa przetargi w celu udzielenia zamówienia na prowadzenie składowiska odpadów. Zostały one jednak anulowane, co oznacza, że zarządzanie sektorem odpadów i jego przyszłość pozostają niejasne. Komisja nieustannie dokładała starań, aby wspierać beneficjenta w działaniach naprawczych.

Zgodnie z finansowanym ze środków UE planem zintegrowanego gospodarowania odpadami stałymi dotacje mające pomóc ośmiu społecznościom lokalnym w usprawnieniu lokalnej infrastruktury gospodarowania odpadami są w końcowej fazie realizacji.

Lokalne możliwości techniczne w zakresie monitorowania jakości środowiska zwiększono dzięki odnowieniu sieci monitorowania jakości powietrza, utworzeniu laboratorium referencyjnego ds. jakości powietrza i paliw oraz zorganizowaniu działań na rzecz budowania zdolności. Sieć monitorowania jakości powietrza – działająca w pełnym zakresie przez cały rok 2022 – zapewnia obecnie pomiary większej liczby zanieczyszczeń w większej liczbie lokalizacji.

W sektorze telekomunikacyjnym kontynuowano zapewnianie nowej infrastruktury nadawczej i oczekuje się, że zostanie ono zakończone do końca 2023 r. Ten finansowany przez UE projekt jest niezbędny do zwolnienia pasma częstotliwości 700 MHz przez zaprzestanie nadawania na tym paśmie wszystkich analogowych programów telewizyjnych przez turecką wspólnotę cypryjską. Ostatecznie umożliwi to nieograniczone przydzielanie pasma częstotliwości 700 MHz usługom łączności ruchomej 5G i przyczyni się do zwiększenia cyfryzacji tureckiej wspólnoty cypryjskiej.

4.2.2. Cel nr 2: Wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego

Program pomocy w dalszym ciągu służył zwalczaniu negatywnych skutków gospodarczych pandemii COVID-19 oraz wspieraniu otoczenia biznesowego w tureckiej wspólnocie cypryjskiej.

Projekt dotyczący innowacyjnej przedsiębiorczości i dialogu, realizowany we współpracy z Northern Ireland Cooperation Overseas (NI-CO), był głównym narzędziem wspierania sektora prywatnego, w tym z myślą o odbudowie po pandemii COVID-19. W 2022 r. w ramach programu na rzecz ochrony i tworzenia miejsc pracy udzielono wsparcia 100 zwycięskim MŚP w postaci finansowania dla każdego z nich

w wysokości do 60 000 EUR. Program ten był uzupełnieniem wsparcia w wysokości 1 500 EUR, które w 2021 r. otrzymało 770 mikroprzedsiębiorstw.

Osiągnięto znaczne postępy w dziedzinie bezpieczeństwa produktów. W marcu 2022 r. uruchomiono projekt pomocy technicznej w zakresie nadzoru rynku, którego celem jest wprowadzenie nowych praktyk w dziedzinie metrologii, normalizacji, akredytacji i oceny zgodności oraz poprawa istniejących praktyk. Projekt przyczynia się do poprawy otoczenia biznesowego w tureckiej wspólnocie cypryjskiej oraz do zapewnienia zgodności towarów wytwarzanych lokalnie z normami UE.

W dziedzinie rozwoju obszarów wiejskich 189 rolników wzięło udział w szkoleniu zawodowym w zakresie zarządzania gospodarstwem i powiązanych tematów. W uzupełnieniu inwestycji w szkolenia rozpoczęto końcowy etap wdrażania 55 dotacji na rozwój obszarów wiejskich mających na celu modernizację sektora. Uruchomiono pilotażowy program w zakresie badań i demonstracji w celu zlikwidowania luki między nauką, potrzebami i praktyką w czterech określonych obszarach pilotażowych, w tym w ramach programu chronionej nazwy pochodzenia Halloumi/Hellim.

Kontynuowano realizację projektu pomocy technicznej w zakresie bezpieczeństwa żywności i gotowości na wypadek sytuacji kryzysowej, co ma wpływ na handel poza zieloną linią i realizację pakietu Halloumi/Hellim. 28 podmiotów prowadzących przedsiębiorstwa spożywcze otrzymało wsparcie na opracowanie i wdrożenie planów działania mających na celu osiągnięcie norm UE. Rozpoczął się proces certyfikacji gospodarstw rolnych; do końca 2022 r. certyfikat otrzymało 11 gospodarstw, a kolejne 26 gospodarstw zostało objętych oceną.

Zakończono trzecie zakrojone na szeroką skalę testowanie zwierząt w kierunku chorób priorytetowych, tj. brucelozy i gruźlicy, oraz pobieranie od zwierząt próbek. W tym celu Komisja zapewniła testy laboratoryjne, weterynaryjne materiały zużywalne i usługi. W rezultacie do końca 2022 r. częstość występowania brucelozy sukcesywnie spadała do poziomu około 2 % chorobowości stad.

Wsparcie UE przyczyniło się również do osiągnięcia dalszych postępów w nawiązywaniu współpracy z prywatnymi lekarzami weterynarii w zakresie przeprowadzania kontroli.

W sektorze kształcenia utrzymano wsparcie w obszarach silnie związanych ze zwiększaniem zdolności na rynku pracy, m.in. przez edukację naukową, kształcenie i szkolenie zawodowe oraz uczenie się przez całe życie. Pierwszy etap wieloletniego projektu opracowywania programów kształcenia zawodowego zakończył się wymiernymi rezultatami. Program przyczynił się m.in. do opracowania 20 pakietów programów nauczania na potrzeby zmienionych programów kształcenia i szkolenia zawodowego oraz nowego mechanizmu testowania i oceny na potrzeby kształcenia i szkolenia zawodowego. Projekt przedłużono o kolejne 2 lata.

Jeśli chodzi o edukację naukową, 34 szkoły średnie i 12 szkół kształcenia i szkolenia zawodowego otrzymało sprzęt laboratoryjny na potrzeby 77 laboratoriów i 1 centrum zasobów kształcenia i szkolenia zawodowego, co zwiększenie możliwości uczenia się przedmiotów ścisłych przez osoby młode. W poprzednich latach 48 szkół podstawowych otrzymało sprzęt laboratoryjny. Zwiększono możliwości rozwoju zawodowego nauczycieli i członków kadry kierowniczej szkół został wzmocniony dzięki utworzeniu grupy szkoleniowców. Łącznie przeszkolono 1 468 nauczycieli szkół podstawowych i średnich, dyrektorów i członków kadry kierowniczej szkół

w takich dziedzinach jak uczenie się i nauczanie zorientowane na osobę uczącą się, korzystanie z laboratoriów oraz interaktywne podejścia do uczenia się języków. Trwają prace analityczne mające na celu utorowanie drogi dla wsparcia uczenia się przez całe życie oraz kształcenia i kwalifikacji związanych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w przyszłości.

Zawarto nową umowę z Bankiem Światowym, dotyczącą stałego wspierania monitorowania makroekonomicznego, ułatwiania procedur wymiany handlowej i handlu przez zieloną linię, poprawy otoczenia biznesowego tureckiej wspólnoty cypryjskiej oraz zapewniania wsparcia technicznego w kluczowych obszarach z punktu widzenia statystyki.

W dziedzinie statystyki rozpoczęto we wrześniu 2022 r. we współpracy z duńskimi głównym urzędem statystycznym, Statistics Denmark, projekt pomocy technicznej mający na celu poprawę dostarczania przez przedsiębiorstwa danych źródłowych i zarządzania nimi. Przed rozpoczęciem tego projektu dostarczono sprzęt informatyczny i specjalistyczne oprogramowanie, aby poprawić wyniki statystyczne i dostosować je do norm UE. Projekty te uzupełniała ukierunkowana pomoc zapewniana przez Komisję za pośrednictwem jej instrumentu pomocy technicznej i wymiany informacji (TAIEX) oraz Banku Światowego. Wszystkie te działania tworzą kompleksową strategię UE mającą na celu poprawę dostarczania statystyk w tureckiej wspólnocie cypryjskiej, co ma zasadnicze znaczenie dla ułatwienia przygotowań do zjednoczenia.

4.2.3. Cel nr 3: Działania na rzecz pojednania, działania służące budowaniu zaufania oraz wspieranie społeczeństwa obywatelskiego

Komisja Osób Zaginionych wspierana przez program pomocy za pośrednictwem umowy o przyznanie wkładu zawartej z UNDP kontynuowała swoje prace w terenie i prace laboratoryjne. Do końca 2022 r. spośród łącznej liczby 2 002 osób zaginionych Komisja Osób Zaginionych ekshumowała 1 196 szczątków, spośród których 1 029 zidentyfikowano genetycznie i zwrócono rodzinom.

W grudniu 2022 r. zawarto nową, wartą 2,6 mln EUR umowę o przyznanie wkładu, tak aby zapewnić środki finansowe na rzecz działalności Komisji Osób Zaginionych w 2023 r. Ogólnie rzecz biorąc, w latach 2006–2022 UE wniosła na ten cel wkład w wysokości ponad 35,8 mln EUR, co stanowi 75 % całkowitej kwoty środków przekazanych Komisji Osób Zaginionych w tym okresie.

Ochrona dziedzictwa kulturowego za pośrednictwem Komisji Technicznej ds. Dziedzictwa Kulturowego, w której reprezentowane są obie społeczności, stanowiła nadal kluczowy element działań na rzecz pojednania i budowania zaufania objętych wsparciem w ramach programu pomocy, przy czym w 2022 r. ukończono 16 projektów. Ogólnie rzecz biorąc, na program ochrony dziedzictwa kulturowego przeznaczono około 24 mln EUR ze środków finansowych UE. Dzięki temu poddano konserwacji, wzmocniono strukturalnie, zabezpieczono fizycznie lub odrestaurowano ponad 120 obiektów dziedzictwa kulturowego na całej wyspie.

W grudniu 2022 r. zawarto nową umowę o przyznanie wkładu w wysokości 1 mln EUR, aby kontynuować finansowany przez UE instrument wsparcia dla komisji technicznych. Wsparcie to jest realizowane przez UNDP. Od 2019 r. z instrumentu wsparcia sfinansowano ponad 10 projektów komisji technicznych, począwszy od studiów wykonalności i projektów badawczych po warsztaty i wystawy.

Po udanym wdrożeniu pilotażowego programu stypendialnego służącego obu społecznościom przez United World Colleges i kontynuowaniu dobrych doświadczeń z poprzednich lat w 2022 r. wybrano 12 uczniów z obu społeczności do udziału w międzynarodowym programie maturalnym w różnych krajach. Działania realizowane przez United World Colleges obejmują również międzyspołecznościowe działania angażujące młodzież oraz krótkie kursy, których celem jest umożliwienie młodzieży wprowadzanie pozytywnych zmian w swoich społeczeństwach.

W 2022 r. kontynuowano wsparcie dla społeczeństwa obywatelskiego. Projekt „Civic Space" (przestrzeń społeczeństwa obywatelskiego), zapewniający pomoc techniczną dla organizacji społeczeństwa obywatelskiego, w dalszym ciągu przyczyniał się do budowania zdolności tych organizacji, promowania środowiska sprzyjającego rozwojowi społeczeństwa obywatelskiego i pobudzania tworzenia sieci kontaktów i wspólnych działań z Grekami cypryjskimi i innymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego UE. Z uwagi na pozytywne opinie na temat tego projektu przedłużono go o kolejne 2 lata.

W marcu 2022 r. ogłoszono nowe zaproszenie do składania wniosków w ramach projektu „Cypryjskie społeczeństwo obywatelskiego w działaniu VIII" opiewające na łączną kwotę alokacji finansowej w wysokości 2,5 mln EUR. W zaproszeniu skoncentrowano się na wspieraniu działań w trzech obszarach: działania badawcze służące obu społecznościom; działania na rzecz budowy zaufania służące obu społecznościom oraz wzmocnienie społeczeństwa obywatelskiego w tureckiej wspólnocie cypryjskiej. Pod koniec 2022 r. proces wyboru wniosków był w toku. 12 projektów, które otrzymały dofinansowanie w ramach poprzedniej edycji zaproszenia, weszło w fazę pełnej realizacji, co umożliwiło społeczeństwu obywatelskiemu podejmowanie kluczowych działań wspierających i stymulowało aktywność obywatelską.

Stowarzyszenie „Platforma praw człowieka" w dalszym ciągu z powodzeniem realizowało dotację bezpośrednią finansowaną ze środków UE. Główne działania dotyczyły przeciwdziałania handlowi ludźmi, praw uchodźców, praw osób LGBTIQ+, udziału odpowiednich zainteresowanych stron, warunków panujących w więzieniach oraz wolności od tortur. Platforma uczestniczyła we wniesieniu pierwszej sprawy dotyczącej handlu ludźmi do „sądów" tureckiej wspólnoty cypryjskiej. Proces zakończył się wyrokiem skazującym. Platforma zapewniła również wsparcie dla ofiar naruszeń praw człowieka i ogólnie zwiększyła potencjał społeczeństwa obywatelskiego w zakresie kwestii związanych z prawami.

4.2.4. Cel nr 4: Zbliżenie tureckiej wspólnoty cypryjskiej do Unii

W 2022 r. Instytut Goethego zastąpił British Council jako partnera wykonawczego programu stypendialnego UE. W kwietniu 2022 r. zawarto z Instytutem Goethego umowę o przyznanie wkładu na kwotę 5 mln EUR. W trakcie tego roku przyznano Turkom cypryjskim 159 stypendiów umożliwiających studiowanie na uniwersytetach w krajach UE; pierwszy Turek cypryjski korzystający ze stypendium UE został przyjęty do Kolegium Europejskiego.

Od 2007 r. studentom przyznano ponad 2 000 stypendiów, obejmujących ponad 100 uniwersytetów i 23 kraje UE. Stypendia te stanowiły wsparcie dla studentów na pierwszym roku studiów pierwszego stopnia, studentów na studiach magisterskich lub doktoranckich oraz badaczy i wysoko wykwalifikowanych pracowników w dalszym rozwijaniu swoich umiejętności językowych i zawodowych we wszystkich państwach członkowskich UE.

Unijnym projektem Infopoint zarządza unijne biuro terenowe ds. programu we współpracy z przedstawicielstwem Komisji Europejskiej na Cyprze. Projekt ten przyczynił się do wysokiego poziomu widoczności UE w 2022 r. dzięki działaniom prowadzonym zarówno online, jak i offline. Obejmował on ponad 20 tematów związanych z UE, takich jak równość płci, przemoc ze względu na płeć, prawa osób LGBTIQ+, prawa osób z niepełnosprawnościami, dezinformacja oraz bezpieczeństwo i higiena pracy.

W ramach unijnego projektu Infopoint zorganizowano 35 wydarzeń, w których wzięło udział ponad 16 000 uczestników. Wydarzenia te wykazały niewielki wzrost frekwencji w porównaniu z poprzednimi latami. Ponadto opracowano 14 publikacji, 69 infografik i 12 produktów audiowizualnych, które dotyczyły głównie priorytetów UE na Cyprze. W dalszym ciągu wzrastał ruch w mediach społecznościowych dotyczących unijnego projektu Infopoint. W 2022 r. profil tego projektu na Facebooku zyskał około 1 000 nowych obserwujących.

4.2.5. Cele nr 5–6: Przygotowanie tureckiej wspólnoty cypryjskiej do wprowadzenia i wdrożenia unijnego dorobku prawnego

Instrument TAIEX służy realizacji celów 5 i 6 rozporządzenia o pomocy. Pomaga on w przygotowaniu tureckiej wspólnoty cypryjskiej do wdrażania unijnego dorobku prawnego, mając na uwadze perspektywę wycofania zawieszenia jego stosowania po wejściu w życie wszechstronnego porozumienia.

Instrument TAIEX pozostaje ważnym narzędziem przyczyniającym się do osiągnięcia celów programu pomocy. W 2022 r. w ramach instrumentu zapewniano stałe wsparcie w 12 obszarach tematycznych unijnego dorobku prawnego za pośrednictwem wydarzeń organizowanych online i na miejscu. Ponadto dostępna była regularna pomoc ekspertów ds. zdrowia w kontekście pandemii COVID-19. Ogółem zorganizowano 151 wydarzeń w ramach instrumentu TAIEX, co oznacza, że ich liczba pozostała na podobnie wysokim poziomie jak rok wcześniej. Ponadto opracowano bazę danych wszystkich tekstów prawnych sporządzonych przy wsparciu TAIEX oraz kontynuowano starania mające na celu poprawę jakości tłumaczeń pisemnych i ustnych w tureckiej wspólnocie cypryjskiej.

W ramach TAIEX nadal wspierano wymianę handlową przez zieloną linię (rozporządzenie Rady (WE) nr 866/2004). Niezależni eksperci na zlecenie Komisji przeprowadzali regularne kontrole świeżych owoców i warzyw, ziemniaków, miodu i ryb. Ponadto w 2022 r. sześć rodzajów żywności przetworzonej niepochodzącej od zwierząt po raz pierwszy przemieszczono przez zieloną linię. Należą do nich oliwa z oliwek, tahini, chałwa, syrop karobowy, dżemy i soki owocowe. Eksperci TAIEX byli główną siłą napędową zapewniającą zgodność z normami i wymogami jakościowymi na szczeblu UE dzięki odpowiednim kontrolom zgodności zakładów.

Komisja pracowała również nad usunięciem przeszkód w handlu przez zieloną linię przez zapewnienie sprawnego wdrożenia nowo wprowadzonych systemów kontroli, które obecnie wymagają świadectw fitosanitarnych dla wszystkich owoców i warzyw.

4.3. Realizacja finansowa (zawieranie umów i dokonywanie płatności)

4.3.1. Umowy

W 2022 r. Komisja podjęła zobowiązania prawne w wysokości 27,2 mln EUR.

4.3.2. Środki na płatności

W 2022 r. płatności wyniosły łącznie 40,6 mln EUR (38 mln EUR w 2021 r.).

4.4. Monitorowanie

Komisja ponosi bezpośrednią odpowiedzialność za realizację większości projektów (zarządzanie bezpośrednie). Pracownicy Komisji zapewniają bardzo wysoki poziom monitorowania, które obejmuje stały kontakt z wykonawcami, wizyty kontrolne na miejscu, spotkania na miejscu i działania komitetu sterującego. W ramach pomocy technicznej zespół wsparcia ds. dotacji w dalszym ciągu zapewniał wsparcie Komisji w monitorowaniu wdrażania umów o udzielenie dotacji, jednocześnie udzielając również wsparcia beneficjentom dotacji w zakresie stosowania unijnych zasad wdrażania umów o udzielenie dotacji, w tym dotyczących zamówień wtórnych.

Komisja wykonuje również szereg umów w trybie zarządzania pośredniego. Jednostki wdrażające, takie jak UNDP, Bank Światowy, Instytut Goethego i NI-CO, odpowiadają przed Komisją zgodnie z odpowiednimi umowami ramowymi. Komisja ściśle angażuje się w bieżące monitorowanie tych działań.

4.5. Audyt i kontrole

W pełni wdrożono zalecenia sformułowane w następstwie ostatniego audytu przeprowadzonego w 2017 r. przez Służbę Audytu Wewnętrznego dotyczące rozwiązań w zakresie kontroli wewnętrznej w obszarze zamówień publicznych.

4.6. Ocena

W 2022 r. zakończono projekt monitorowania zorientowanego na rezultaty (ROM). W ramach projektu przeprowadzono przegląd wybranych działań i zrealizowano zaplanowane szkolenia na temat poprawy wewnętrznych zdolności odpowiednich zainteresowanych stron w zakresie monitorowania. Zalecenia ekspertów ds. monitorowania zorientowanego na rezultaty dotyczące istotności, wydajności, skuteczności i trwałości są włączane do działań objętych przeglądem i poza zakresem tych działań.

W 2022 r. Komisja opublikowała dokument roboczy służb Komisji[4] dotyczący wyników oceny programu pomocy. W ramach tej oceny przedstawiono niezależną ocenę i dowody dotyczące postępów w osiąganiu celów określonych w rozporządzeniu o pomocy w latach 2013–2018. W ocenie stwierdzono, że program pomocy można uznać za bardzo istotną i – biorąc pod uwagę szczególne okoliczności w kontekście tureckiej wspólnoty cypryjskiej – stosunkowo udaną inicjatywę o znacznej unijnej wartości dodanej.

4.7. Informacje, promocja i eksponowanie działań

Ogółem w 2022 r. przeprowadzono 584 działania w zakresie komunikowania i eksponowania służące zaprezentowaniu działań UE. Komisja opublikowała broszurę na temat wsparcia UE w odpowiedzi na COVID-19. Trwają przygotowania do wydania broszury na temat rozwoju sektora prywatnego.

4.8. Konsultacje z rządem Republiki Cypryjskiej

Odbyły się spotkania z przedstawicielami rządu Republiki Cypryjskiej, zarówno osobiste, jak i internetowe. Komisja nadal polega na współpracy rządu w zakresie weryfikacji praw własności i ułatwiania prac komisji technicznych, w których

[4] DOKUMENT ROBOCZY SŁUŻB KOMISJI Ocena programu pomocy dla tureckiej wspólnoty cypryjskiej (2013–2018) – Urząd Publikacji UE (europa.eu).

reprezentowane są obie społeczności. Komisja spotyka się regularnie ze Stałym Przedstawicielstwem.

5. WNIOSKI

Dzięki działaniom realizowanym zgodnie z celami określonymi w rozporządzeniu o pomocy Komisja nadal udziela pomocy w ramach rozporządzenia o pomocy w celu ułatwienia zjednoczenia Cypru przez wspieranie rozwoju gospodarczego tureckiej wspólnoty cypryjskiej. W 2022 r. w dalszym ciągu koncentrowano pomoc na obszarach, które stwarzają szczególne problemy, jeśli chodzi o zgodność w przyszłości z unijnym dorobkiem prawnym.

Kolejne okresy programowania będą na bieżąco odzwierciedlały dotychczasową historię pomocy i stopień zaawansowania projektów. Podejmowane wysiłki będą się w dalszym ciągu koncentrowały na wywieraniu większego wpływu w obszarach priorytetowych w drodze mniej licznych, lecz szerzej zakrojonych działań.

Komisja jest gotowa na rozmieszczenie – w razie potrzeby – zasobów, w tym w ramach programu pomocy, celem wsparcia negocjacji dotyczących rozwiązania problemu cypryjskiego pod auspicjami ONZ.